

การจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับพระสอนศีลธรรม ในยุค VUCA WORLD

Teaching and Learning Management according to the Four Noble Truths for Morals in the VUCA World

พระครูสุนทรธรรมมาร (สุชีพ สุจิตโต)

Phrakhrusunthorn Thamakorn (Sucheeeph Suchitto)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: Phra2546@gmail.com

Received: 1 สิงหาคม 2566; Revised 15 สิงหาคม 2566; Accepted 26 สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับพระสอนศีลธรรม ในยุค VUCA WORLD อันเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง มีความผันผวนอยู่ตลอดเวลาทั้งเทคโนโลยี การแข่งขัน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจ ดังนั้น พระสอนศีลธรรมในยุคโลกพลิกผัน ต้องสร้างโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยจัดการเรียนการสอนแบบการแก้ปัญหาโดยเป็นไปตามกระบวนการของอริยสัจ 4 อันเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวเนื่องกันสัมพันธ์กันในขณะที่เป็นเหตุและผลของกันและกัน ได้แก่ 1) กำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) การกำหนดรู้ถึงปัญหาหรือรู้ถึงทุกข์ที่เกิดขึ้น 2) การตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) การค้นหาสาเหตุของปัญหา สาเหตุของทุกข์ให้ได้พร้อมทั้งตัดต้นเหตุนั้น 3) ทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ทุกข์ดับไป หรือเพื่อจะได้พ้นจากปัญหา 4) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) การสรุปผล นำการสรุปให้เป็นหลักเกณฑ์ เพื่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นนักแก้ปัญหาที่ดี โดยเน้นให้ปฏิบัติค้นคว้าด้วยตนเอง หาสาเหตุของปัญหา และวิธีแก้ไขปัญหา สามารถเชื่อมโยงความรู้เป็นลำดับขั้นตอน และพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ กระแสการพัฒนาเทคโนโลยี กระแสความยิ่งใหญ่ของเงินทุนในโลกยุค VUCA สืบไป

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, หลักอริยสัจ 4, ยุค VUCA World

ABSTRACT

This article proposes a presentation of teaching and learning in accordance with the Four Noble Truths for the teachings morality in the VUCA World era, which is a learning management process that aims to develop education for youth of the nation in an era that has changed. There is always a fluctuation of the technology, competition, business environment. Therefore, the morals in the world must create educational opportunities, reduce educational inequality by providing teaching and learning solutions according to the process of the Four Noble Truths, which are related to each other in a way that is caused. The results of each other are 1) define the problem (Dukkha), determining the problem or knowing the suffering that occurs, 2) the hypothesis (Samudaya), searching for the cause of the problem, the cause of suffering and cutting the cause, 3) experiment and collect data (Nirodha). In order to extinguish or in order to be free from the problem, 4) analyze the data and summarize the results (Marga). For cultivation morality and ethics focus on

students to be a good problem by focusing on self -research, finding the cause of problems and solutions able to connect knowledge in sequence and ready to face problems of globalization technology development trend the big trend of capital in the VUCA world.

Keywords: Teaching and Learning Management, the Four Noble Truths, VUCA World

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ การจัดระบบการศึกษาที่ดีให้แก่ประชาชนย่อมทำให้ประเทศเกิดความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ประชากรในประเทศจะถ่ายทอดความรู้ความสามารถที่ได้รับออกมาในรูปของการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ อันจะส่งผลโดยรวมต่อประเทศชาติต่อไป ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานตอนหนึ่งว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิดความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคม และบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอดีเหมาะกันทุก ๆ ด้านสังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพที่สามารถดำรงรักษาความมั่นคงของประเทศไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปโดยตลอด...” (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2561: 3) การจัดการศึกษาตามสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอนและตรวจสอบธรรมศึกษาให้กับนักเรียนและผู้มีความสนใจทั่วไป อบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทยด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนด้วยแนวคิดเชิงพุทธ ดังนั้นพระสอนศีลธรรมจึงเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างมาก มีเป้าหมายสำคัญในการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต โดยการบ่มเพาะอุปนิสัยตามหลักสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาของสังคมไทยเป็นแหล่งคำสั่งสอน และการฝึกอบรม และอำนวยการความรู้ รวมถึงกิจกรรมที่สำคัญของรัฐ หรือชุมชน จะมีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วยเสมอ เพื่อเน้นย้ำความสำคัญและเสริมคุณค่าทางจิตใจ ในฐานะศาสนาประจำชาติว่า “พระพุทธศาสนากับชนชาติไทย มีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทยและวัฒนธรรมไทย” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2556: 91-92) พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคือ หลักอริยสัจ 4 (ที.ม. (ไทย) 10/285/343) ธรรมะที่เกี่ยวเนื่องกันสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นเหตุและผลของกันและกัน หรือกระบวนการที่เกิดขึ้นและกระบวนการดับไปของทุกขอันเป็นธรรมชาติของชีวิตตามความสัมพันธ์กันแห่งเหตุและผลเป็นหลักความจริงอย่างประเสริฐ ความจริงของพระอริยสัจความจริงที่ทำให้คนให้เป็นพระอริยสัจ 4 อย่าง ได้แก่ ทุกข์ (ทุกข์สัจจะ) สมุทัย (สมุทัยสัจจะ) นิโรธ (นิโรธสัจจะ) มรรค (มรรคสัจจะ) สอดรับกับแผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2575 ที่มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษานำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ จึงเป็นทางออกสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล อันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จร่วมกันในสังคมของชนในชาติและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 75)

บทความนี้จะนำเสนอการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับพระสอนศีลธรรมในยุค VUCA WORLD เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรม เป็นสิ่งที่พระสอนศีลธรรมจะต้องเป็นผู้สอนที่มีการสอดแทรกข้อคิดคติธรรมเตือนสติให้แก่เด็กนักเรียนประกอบด้วยหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) กำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) 2) การตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) 3) ทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) และ 4) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) เพื่อพัฒนาตนเอง

ในการดำเนินชีวิต พัฒนาจิตใจใฝ่ดีและมีพลังใจที่เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันต้านทานเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงาม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนา ศักยภาพ ของผู้เรียนให้เป็นผู้สมบูรณ์ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และด้านสติปัญญา เพื่อความเป็นผู้รู้ ตีรู้ชอบและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้อย่างมีความสุข นักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในยุคปัจจุบันมีอยู่ 4 ประการ 1) เรียนเพื่อรู้ (Learning to Know) การจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนสนุกและมีความสุขกับการเรียน 2) เรียนเพื่อทำงาน (Learning to Do) สามารถนำความรู้ไปสู่กระบวนการปฏิบัติได้ การจัดการศึกษาต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง 3) เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to live together) การจัดการเรียนรู้วิธีการที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างมีความสุข 4) เรียนรู้ที่จะเป็นคนที่สมบูรณ์ (Learning to be) เน้นให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และสังคม เพื่อที่จะสามารถนำความรู้ไปประกอบสัมมาอาชีพได้ (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต), 2546: 26-33) หรือการเรียนการสอนตามหลักพุทธศาสตร์เป็นไปเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ และปัญญา เน้นวิธีการเรียนรู้ การค้นพบด้วยตนเอง การประเมินตนเองและปรับปรุงแก้ไขผลแห่งการปฏิบัตินั้นเป็นนิมิต โดยมีครูเป็นกัลยาณมิตรคอยชี้แนะแนวทาง ช่วยสร้างบรรยากาศทางวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเป็นเลิศด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญาในศตวรรษที่ 21 (พระศักดิ์ดา งานหมั่น, 2561: 5) หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง บทบาทของครูเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากเห็นและอยากลอง โดยการใช้เทคนิค วิธีการสอนที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544: 79) หรือปรัชญาด้านการสอนที่ครูหรือผู้สอนควรปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนของตนให้เข้ากับความต้องการของผู้เรียน แทนการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมที่ใช้วิธีเดียวสำหรับผู้เรียนทุกคน โดยการสร้างความหลากหลายด้านความพร้อมต่อการเรียน ลักษณะการเรียนรู้ และความน่าสนใจ ให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล หรือกลุ่มผู้เรียนขนาดเล็ก มีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ สร้างความเจริญงอกงามและความสำเร็จอย่างสูงสุด (Tomlinson, C.A., 2001: 5) และอาจเป็นแนวคิดเชิงปรัชญาที่ให้ครูสามารถใช้เป็นหลักในการวางแผนการสอนเชิงยุทธวิธีเพื่อบรรลุถึงความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล (Gregory, G.H., and Chapman, C., 2007: 11)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้สอนมีหน้าที่คอยแนะนำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ตระหนักรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจในการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้โดยผู้เรียนพยายามคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ โดยใช้ลำดับขั้นตอน ของอริยสัจ 4 เป็นแนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ทุกข์ (การกำหนดปัญหา) 2) สมุทัย (การตั้งสมมติฐาน) 3) นิโรธ (การทดลองเก็บข้อมูล) และ 4) มรรค (การวิเคราะห์ข้อมูลและอุปสรรค) (สุวิทย์ มูลคำ, 2545: 15) การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในกระบวนการแก้ปัญหา โดยประยุกต์หลัก อริยสัจ 4 อันได้แก่ ทุกข์สมุทัย นิโรธ มรรค มาใช้ควบคู่กับ “กิจในอริยสัจ 4” อันประกอบด้วย ปริยญา (การกำหนดรู้ ปหานะ (การละ) สัจฉิกิริยา (การทำให้แจ้ง) และภาวนา (การเจริญหรือลงมือปฏิบัติ) กระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนการสอน ดังนี้

1. กำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) ได้แก่ 1) ผู้สอนกำหนดและนำเสนอปัญหาอย่างละเอียด พยายามให้ผู้เรียนทำความเข้าใจต่อปัญหานั้นตรงกัน และพยายามสร้างความรู้สึกให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่า สิ่งที่คุณสอนนำเสนอเป็นปัญหาของทุกคน ทุก

คนมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น และทุกคนจะต้องร่วมมือกันช่วยแก้ปัญหาเพื่อความสุขของทุก ๆ คน 2) ผู้สอนช่วยผู้เรียนให้ได้ศึกษาพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ด้วยความรอบคอบและพยายามกำหนดขอบเขตของปัญหาซึ่งผู้เรียนจะต้องคิดแก้ไขให้ได้

2. การตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมมุติ) ได้แก่ 1) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนให้ได้พิจารณาด้วยตัวเองว่าสาเหตุของปัญหาที่ยกขึ้นมากล่าวในขั้นที่ 1 นั้นมีอะไรบ้าง 2) ผู้สอนช่วยผู้เรียนให้ได้เกิดความเข้าใจและตระหนักว่าในการแก้ปัญหาใด ๆ นั้น จะต้องกำจัดหรือดับ 3) ผู้สอนช่วยผู้เรียนให้คิดว่าการแก้ที่สาเหตุนั้นอาจจะกระทำอะไรได้บ้าง คือ ให้กำหนดสิ่งที่จะทำให้กระทำนี้เป็นข้อ ๆ ไป

3. ทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิรนัย) ใช้เทคนิคการแบ่งงานและการทำงานเป็นกลุ่มและเสนอแนะวิธีการจดบันทึกข้อมูล ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนช่วยกันเสนอว่า จะบันทึกข้อมูลอย่างไร หรือช่วยกันออกแบบตารางบันทึกข้อมูล

4. วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) (สารโฆ บัวศรี, 2526: 10)

การสอนลักษณะนี้เป็นวิธีการที่ผู้เรียนได้ประสบการณ์และวิธีการแก้ปัญหาช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาด้วยตนเองในปัจจุบันและอนาคตหากต้องการมีการใช้วิธีนี้บ่อย ๆ ทำให้ผู้เรียนคิดเป็นแก้ปัญหาเป็นเมื่อปัญหาอะไรเกิดขึ้นในชีวิตของตน ไม่ตระหนักตกใจสามารถแก้ปัญหาได้โดยทันทีและการแก้ปัญหาที่ดีนั้นจำเป็นต้องอาศัยการตัดสินใจที่ดีด้วยตามแนวทางดังนี้ 1) พิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นให้แน่ใจว่าเป็นปัญหาที่แท้จริงหรือเป็นเพียงผลของปัญหา 2) พยายามแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับปัญหานั้น 3) ให้ข้อเท็จจริงที่หาได้พิจารณาตัวปัญหาอีกครั้งหนึ่งทำให้มองเห็นชัดเจนขึ้น 4) กำหนดวิธีการแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว 5) เลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด 6) วางแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาที่ตกลงใจเลือก (พนม พงษ์โพธิ์, 2540: 8-10)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาโดยเป็นไปตามกระบวนการของอริยสัจ ได้แก่ 1) การกำหนดรู้ถึงปัญหาหรือรู้ถึงทุกข์ที่เกิดขึ้น 2) การค้นหาสาเหตุของปัญหา สาเหตุของทุกข์ให้ได้พร้อมทั้งตัดต้นเหตุนั้น 3) ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ทุกข์ดับไป หรือเพื่อจะได้พ้นจากปัญหา 4) การสรุปผล นำการสรุปให้เป็นหลักเกณฑ์ หรือข้อความที่แน่ชัดว่าได้แก้ปัญหาได้ด้วยวิธีใด และได้ผลประการใด

หลักอริยสัจ 4

คำว่า “อริยสัจ” หมายถึง ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าใจและปฏิบัติตามบรรลุถึงความเป็นอริยบุคคล เป็นความจริงที่เกี่ยวกับชีวิตเรา ไม่เป็นเท็จ ไม่แปรเป็นอย่างอื่น เป็นความจริงในตัวเองที่มนุษย์ทุกคนต้องเผชิญตลอดชีวิต ถ้ามนุษย์มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ จะมองเห็นทางออกจากปัญหาที่ท่วมทับชีวิต ดังนั้น “ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ 4 ประการเหล่านี้แล เป็นของแท้ อย่างนั้น ไม่คลาดเคลื่อนไปได้ ไม่กลายเป็นอย่างอื่น ฉะนั้น จึงเรียกว่า อริยสัจ” (ส.ม. (ไทย) 19/1703/543) “ภิกษุทั้งหลาย เพราะได้ตรัสรู้อริยสัจสี่นี้ ตามเป็นจริง พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้นามเรียกว่า เป็นอริยะ” (ส.ม. (ไทย) 19/1707/545) คำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ที่อริยสัจ 4 ประการ (จตุตถาริ อริยสัจจานิ) ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในปฐมเทศนา แก่สหายเก่าของพระองค์ คือ ปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน (ปัจจุบันเรียกว่าสารนาถ ใกล้เมืองพาราณสี ในพระธรรมเทศนาภิกษุทั้งสี่ที่มียุทธฐานในคัมภีร์ดั้งเดิมนั้น พระองค์ได้ทรงแสดงอริยสัจ 4 ประการไว้เพียงย่อมน้อย แต่ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนารุ่นแรกๆ มีหลายแห่งที่ได้อธิบายอริยสัจ 4 ประการนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีก พร้อมด้วยรายละเอียดมากมายและหลายแง่หลายทาง ถ้าศึกษาอริยสัจ 4 โดยอาศัยหลักฐานอ้างอิง และคำอธิบาย (จากคัมภีร์) เหล่านี้ เราจะได้รู้เรื่องราวที่ดีและถูกต้องตามคำสอนอันเป็นแก่นหลักธรรมทั้งปวงของพระพุทธองค์ตรงตามคัมภีร์ดั้งเดิม อริยสัจ 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย การเกิดขึ้น หรือสาเหตุแห่งทุกข์ นิโรธ ความดับทุกข์ และมรรค ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ทุกข์ คือ แสดงว่า สิ่งที่ปรุงแต่งทั้งปวงเป็นทุกข์นี้คือ บอกตรง ๆ ว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอะไรนั่นเอง สิ่งทั้งปวงเป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ใจ แต่คนทั้งหลายไม่รู้ไม่เห็นว่าสิ่งทั้งปวงเป็นความทุกข์จึงได้มีความอยากในสิ่งเหล่านั้น ถ้ารู้ว่ามีเป็นความทุกข์ ไม่น่าอยาก และไม่มายึดถือ ไม่น่าผูกพันตัวเองเข้ากับสิ่งใดแล้ว เขาก็จะไม่ไปอยาก ซึ่งตัวทุกข์นั้นเองหมายถึง ขั้น 5

2. สมุทัย การเกิดขึ้นหรือสาเหตุแห่งทุกข์ คือ แสดงว่าความอยากด้วยอวิชชา (ความไม่รู้) นั้นเป็นต้นเหตุของความทุกข์ คนทั้งหลายก็ยังไม่รู้ ไม่เห็น ไม่เข้าใจว่าความอยากนี้แหละ เป็นตัวต้นเหตุของความทุกข์ใจจึงได้พากันอยากนั้นอยากนี้เรื่อยไปแต่พ้นประการ เพราะไม่รู้ว่าความอยากด้วยอวิชชา (ความไม่รู้) นั้นคืออะไร

3. นิโรธ (ความดับทุกข์) คือ แสดงว่านิโรธ หรือนิพพาน คือการดับความอยากเสียได้สิ้นเชิง เป็นความไม่มีทุกข์ คนทั้งหลายยังไม่รู้จักกันใหญ่ทั้ง ๆ ที่เป็นสิ่งที่อาจบรรลุถึงได้ในที่ทั่ว ๆ ไป คือ พบได้ตรงที่ความอยากมันดับลงไปนั่นเอง นี่คือการไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร จึงไม่มีใครปรารถนา ที่จะดับความอยาก ไม่ปรารถนานิพพาน เพราะไม่รู้ว่าอะไรคือนิพพาน

4. มรรค (ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์) คือ วิธีดับความอยากนั้น ๆ เสีย ไม่มีผู้ใดเข้าใจว่า การทำอย่างนี้เป็นวิธีดับความอยากไม่มีใครสนใจเรื่องอริยมรรคอันมีองค์ 8 ประการ ซึ่งดับความอยากเสียได้ ไม่รู้จักอะไรเป็นที่พึงแก่ตนเอง อะไรควรชวนชวนอย่างยั้ง จึงไม่สนใจกับเรื่องอริยมรรคของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่เลิศประเสริฐที่สุดในบรรดาวิชาความรู้ของมนุษย์เราในโลกนี้ นี่แหละ คือการไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไรอย่างน่าหวาดเสียว

สรุปได้ว่า หลักอริยสัจ 4 คือ หลักธรรมที่เกี่ยวเนื่องกันสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นเหตุและผลของกันและกัน หรือกระบวนการที่เกิดขึ้นและกระบวนการดับไปของทุกข์อันเป็นธรรมชาติของชีวิตตามความสัมพันธ์กันแห่งเหตุและผลเป็นหลักความจริงอย่างประเสริฐ ความจริงของพระอริยสัจความจริงที่ทำให้คนให้เป็นพระอริยสัจ มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

การจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับพระสอนศีลธรรม ในยุค VUCA WORLD

“VUCA World” เป็นคำย่อของ ความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความสลับซับซ้อน (Complexity) ความคลุมเครือ (Ambiguity) “VUCA World” เป็นคำที่ทางกองทัพสหรัฐอเมริกาใช้เรียกสถานการณ์ในสงครามที่แอฟริกา และอิรัก ต่อมานำมาใช้ในธุรกิจ เพราะการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นความท้าทายของผู้นำในองค์กรที่ต้องทำความเข้าใจและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของการเมือง เศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน (ศศิมา สุขสว่าง, 2560) การเรียนการสอนในยุคที่มีความผันผวนดังกล่าว จึงเป็นกระบวนการหลักในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยมีผู้สอนเป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมและคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนและเป็นการช่วยส่งเสริมประสบการณ์สอนให้กับผู้สอนให้มีประสบการณ์ในการสอนมากยิ่งขึ้น การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนมีความสุข แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความรอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม พัฒนาสื่อให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัย จึงเป็นสิ่งที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องเป็นผู้สอนที่มีการสอดแทรกข้อคิดคติธรรมเตือนสติให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี อันเป็นกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการสนองความใฝ่ศึกษาที่มีความสุขจากการสนองความใฝ่รู้ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2543: 62) โดยนำมาปรับใช้เข้ากับหลักอริยสัจ 4 ความสัมพันธ์กันแห่งเหตุและผลเป็นหลักความจริงอย่างประเสริฐ เพื่อพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิต พัฒนาจิตใจให้ดี และมีพลังใจที่เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันต้านทานเหตุปัจจัยในทางเสื่อมได้ดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับพระสอนศีลธรรม ในยุค VUCA WORLD ด้านกำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) พระสอนศีลธรรมมุ่งช่วยนักเรียนให้ได้ศึกษาพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง ด้วยความรอบคอบ และพยายามสร้างความรู้สึกกำหนดขอบเขตของปัญหา ให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงปัญหาและมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาที่มีความผันผวนในยุคสมัย และเพื่อรับมือให้ทันต่อปัญหาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ เทคโนโลยี ซึ่งนักเรียนจะต้องคิดแก้ไขให้ได้ เป็นต้น

2. การจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับพระสอนศีลธรรม ในยุค VUCA WORLD ด้าน การตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) พระสอนศีลธรรมช่วยให้ผู้เรียนให้ได้พิจารณาด้วยตัวเองว่าสาเหตุของปัญหาที่ยกขึ้นมากล่าวในขั้นแรกนั้นมีอะไรและให้ตระหนักว่าการแก้ปัญหาใด ๆ นั้น จะต้องกำจัดหรือดับให้กำหนดสิ่งที่จะกระทำนี้เป็นข้อๆ ไป เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงความ

เปลี่ยนแปลงแห่งโลกอย่างแท้จริง ด้วยบทบาทของการเป็นพระสอนศีลธรรมยุค VUCA ที่มีความผันผวน และการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

3. การจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับพระสอนศีลธรรม ในยุค VUCA WORLD ด้านทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) ใช้เทคนิคการแบ่งงานและการทำงานเป็นกลุ่มและเสนอแนะวิธีการจัดบันทึกข้อมูลผู้สอนอาจให้ผู้เรียนช่วยกันเสนอว่า จะบันทึกข้อมูลอย่างไร หรือช่วยกันออกแบบตารางบันทึกข้อมูล ขึ้นทำให้แจ้ง พระสอนศีลธรรมต้องสอนให้นักเรียนได้กระทำหรือทำการทดลองด้วยตนเองตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ขั้นสมุทัย เมื่อทดลองได้ผลประการใด ต้องบันทึกผลการทดลองแต่ละอย่าง หรือที่เรียกว่าข้อมูลไว้เพื่อเพื่อพิจารณาในขั้นต่อไปให้สอดคล้องกับ C-Complexity ความซับซ้อนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ เชิงระบบ มีปัจจัยมากมายและซับซ้อนต่อการตัดสินใจของยุค VUCA WORLD

4. การจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับพระสอนศีลธรรม ในยุค VUCA WORLD ด้านวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) พระสอนศีลธรรมมุ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสรุปได้ว่า ในบรรดาการทดลองหรือการกระทำด้วยตัวเองหลายๆอย่างนั้น บางอย่างก็แก้ปัญหาไม่ได้บางอย่างก็แก้ปัญหาได้ชัดเจน เมื่อลงข้อสรุปวิธีแก้ปัญหาได้แล้ว ให้กำหนดแนวทาง ในการปฏิบัติและลงมือปฏิบัติตามแนวทางนั้น รวมถึงช่วยกันคิดวิธีการควบคุมและติดตามของการปฏิบัติเมื่อแก้ไขปัญหานั้น ๆ เพื่อเป็นเกราะป้องกันถึงความผันผวนสูง การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว สถานการณ์หรือสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงของยุค VUCA WORLD

ความรู้จากการศึกษา

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับพระสอนศีลธรรม ในยุค VUCA WORLD ได้แก่ 1) กำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) การกำหนดรู้ถึงปัญหาหรือรู้ถึงทุกข์ที่เกิดขึ้น 2) การตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) การค้นหาสาเหตุของปัญหา สาเหตุของทุกข์ให้ได้พร้อมทั้งตัดต้นเหตุนั้น 3) ทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) ดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ทุกข์ดับไป หรือเพื่อจะได้พ้นจากปัญหา 4) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) การสรุปผล นำการสรุปให้เป็นหลักเกณฑ์ เพื่อพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิต พัฒนาจิตใจใฝ่ดี พร้อมรับมือกับสถานการณ์หรือปัญหาในยุค VUCA World แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับพระสอนศีลธรรมในยุค VUCA WORLD

บทสรุป

การจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยพระสอนศีลธรรมมีหน้าที่คอยแนะนำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างพระผู้สอนกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจในการเรียนการสอน มาบูรณาการเข้ากับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาโดยเป็นไปตามกระบวนการของอริยสัจ 4 อันเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวเนื่องกันสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นเหตุและผลของกันและกัน หรือกระบวนการที่เกิดขึ้นและกระบวนการดับไปของทุกข์อันเป็นธรรมชาติของชีวิตตามความสัมพันธ์กันแห่งเหตุและผลเป็นหลักความจริงอย่างประเสริฐ ความจริงของพระอริยสัจความจริงที่ทำให้คนให้เป็นพระอริยสัจ ได้แก่ 1) กำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) การกำหนดรู้ถึงปัญหาหรือรู้ถึงทุกข์ที่เกิดขึ้น 2) การตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) การค้นหาสาเหตุของปัญหา สาเหตุของทุกข์ให้ได้พร้อมทั้งตัดต้นเหตุนั้น 3) ทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ทุกข์ดับไป หรือเพื่อจะได้พ้นจากปัญหา 4) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) การสรุปผล นำการสรุปให้เป็นหลักเกณฑ์ หรือข้อความที่แน่ชัดว่าได้แก้ปัญหาได้ด้วยวิธีใด และได้ผลประการใด เพื่อพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิต พัฒนาจิตใจใฝ่ดี และมีพลังใจที่เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันต้านทานเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงาม และพร้อมรับมือกับสถานการณ์หรือปัญหาในยุค VUCA World ที่มีความผันผวน เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเป็นต้น

รายการอ้างอิง

- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2540). รูปแบบการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในหัวใจของการศึกษาศาสนาต้องเป็นรากฐาน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). (2546). ทิศทางการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2543). กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2556). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 19). นครปฐม: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต).
- พระศักดิ์ดา งานหมั่น. (2561). การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 1(1). 5.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2561). ตามรอยพระยุคลบาทเรื่องชีวิตวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์ 2561.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2560). VUCA World ความท้าทายสำหรับผู้ในยุคใหม่. แหล่งที่มา: [https://www.sasimasuk.com/16768188/vuca-world-8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%](https://www.sasimasuk.com/16768188/vuca-world-8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1% สืบค้นเมื่อ 3 ธ.ค. 2566) สืบค้นเมื่อ 3 ธ.ค. 2566.
- สาโรช บัวศรี. (2526). วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจในการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: วีซีคอมมิวนิเคชั่น.

- สุวิทย์ มูลคำ. (2545). 20 วิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- Gregory, G. H. and Chapman, C. (2007). Differentiated instructional strategies: One size doesn't fit all. (2nd ed.). Thousand Oaks, C.A: Corwin Press.
- Tomlinson, C. A. (2001). How to differentiated instruction in mixed-ability classroom. (2nd ed.) Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.